

***ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ
МЕДВЕЂА***

***ИСТРАЖИВАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА РАЗВОЈА
ТУРИЗМА У ТУЛАРСКОМ КРАЈУ***

Аутор:
Стевановић Милан

Медвеђа, 2014.год

САДРЖАЈ

УВОД.....	03
1. АНАЛИЗА МАКРО ОКРУЖЕЊА.....	04
1.1. ПРИРОДНО ОКРУЖЕЊЕ.....	05
1.1.1. Улога и утицај геолошке грађе и рељефа.....	05
1.1.2. Хидролошке особине и балнео-хемијска својства термоминералних вода.....	05
1.1.3. Клима и карактеристике поднебља.....	07
1.1.4. Вегетација.....	07
2. ПОТЕНЦИЈАЛ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ТУЛАРСКОГ КРАЈА.....	08
2.1. БАЊСКИ ТУРИЗАМ.....	08
2.2. СЕОСКИ ТУРИЗАМ.....	08
2.3. РЕКРЕАЦИОНИ ТУРИЗАМ.....	11
2.4. ДУХОВНО – КУЛТУРНО БОГАТСТВО (ВЕРСКИ ТУРИЗАМ).....	12
3. SWOT АНАЛИЗА.....	14
4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	15

УВОД

Истраживање развоја туризма Туларског краја (у даљем тексту: Истраживање) садржи опис постојећег стања у туризму општине Медвеђа, могућности развоја туризма у општини Медвеђа у Туларском крају, стратешке предности и недостатке туризма у овој општини, предуслове за ефикасну политику развоја туризма и план конкурентности.

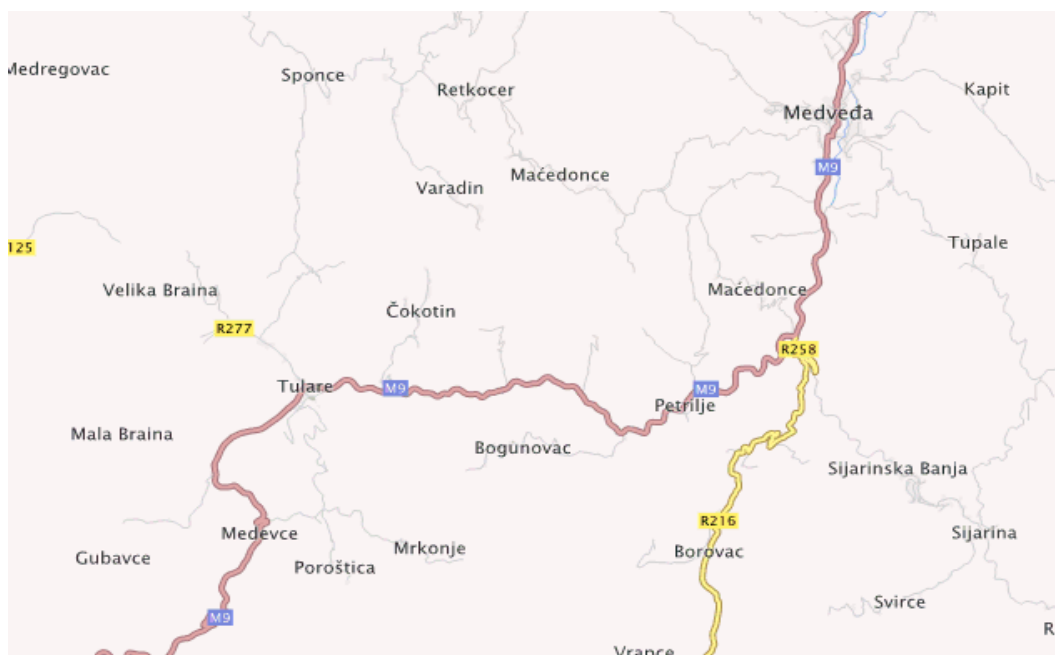
Очекивани резултати примене Истраживања су постизање повећања конкурентности туризма и формирање нове туристичке дестинације у овој општини, повећање девизног прилива, домаћег туристичког промета, као и раст запослености путем туризма, у циљу трансформације општине Медвеђа у конкурентну туристичку дестинацију.

Уз ове основне циљеве, општина Медвеђа треба да подстиче развој позитивног имиџа на домаћем и светском тржишту, обезбеди заштиту и одрживо коришћење природе и културног наслеђа као ресурса за развој туризма, побољша квалитет живота становништва и обезбеди заштиту туристичких потрошача, сагласно искуствима других општина и атрактивних туристичких дестинација.

1. АНАЛИЗА МАКРО ОКРУЖЕЊА

Туларске терме, које се у овом раду називају Туларска бања јер се вода у импровизованим базенима користи за лечење као у уређајима за купалишне сврхе, а и именом „бања“ у Србији зову се не само лечилишта на минералним изворима већ и сваки извор топле воде или извор специфичних особина. Изворишта се налазе у Туларској котлини у средњем току Туларске реке у пределу Горње Јабланице.

Туларе је насеље у Србији у општини Медвеђа у Јабланичком округу. Село се налази на 549 м надморске висине. Удаљено је 15 км од Медвеђе, 70 км од Лесковца, око 350 км од Београда, 60 км од Приштине. Туларска бања је је тачније смештена у северозападном делу истоимене котлине на морфолошкој граници и споју котлинског дна и обода. Налази се на магистралном путу М9. До бање се стиже ауто-путем Београд-Ниш-Лесковац а затим регионалним путем Лесковац-Приштина.

Слика 1. Мапа регионалног пута до Тулара

Туларе је окружено бртско планинским пределима и висовима. Тако се уласком у село пружа поглед на Мркоњишки вис 1014 м надморске висине, Туларски вис 942 м надморске висине, Ћаловића вис 850 м надморске висине. Туларска бања окружена са свих страна висовима и брдско планинским масивима заштићена је од продора хладних ветрова.

1.1. ПРИРОДНО ОКРУЖЕЊЕ

1.1.1. Улога и утицај геолошке грађе и рељефа

Терен Туларске бање састављен је од старих, поломљених и јако силификованих кристалних шкриљаца. Термоминерални извори избијају на раседу правца ЗСЗ – ИЈИ, или су везани за њега. Овај се расед пружа дужином преко 900 м и на њему се налазе сва изворишта термалне и минералне воде. Постоје два термална и минерална извора „КИСЕЛА ВОДА“ и „СЛАНА ВОДА“ на удаљености око 100 м један од другог. Сама Туларска котлина спуштена је дуж раседа између Ћаловића виса (Ћалов вис), на десној и Туларског виса на левој страни Туларске реке. На том делу тока од изворишта код засеока Брвеника до Туларске бање река тече правцем С – Ј, а у зони раседа скреће у СЗ – ЈИ, да би од Тулара наставила тећи правцем З-И до састава са Бањском реком у селу Маћедонце.

1.1.2. Хидролошке особине и балнео-хемијска својства термоминералних вода

Термоминерални извори Туларске бање представљају разбијено извориште. Оно се састоји од две групе извора. У првој групи је најјачи „КИСЕЛА ВОДА“ а у другој је „СЛАНА ВОДА“. Око извора КИСЕЛЕ ВОДЕ су пет извора мање издашности, а око СЛАНЕ ВОДЕ један слабији извор и неколико изворчића. Обе ове групе

термоминералних извора припадају једној термалној зони а избијају и млазевима различите јачине и температуре. Извори су засути наносним дробинама које падају са падина Ћаловог виса јер се на њима врши распадање шкриљаца и урвање земљишта. Услед засутости осулинским и урвинским материјалом и натопљености на локацији извора земљиште је обрасло барском вегетацијом и маховином.

Кисела вода је каптирана у чесму са две луле. Над њом је изграђена надстрешна зграда на четири стуба и са две наспрамне бетонске клупе. Истраживањем бушотина у новије доба кисела вода се дислоцирала на неких 100 м узводно. Температура киселе воде износи 15° целзијуса, вода је бистра, кисела и питка.

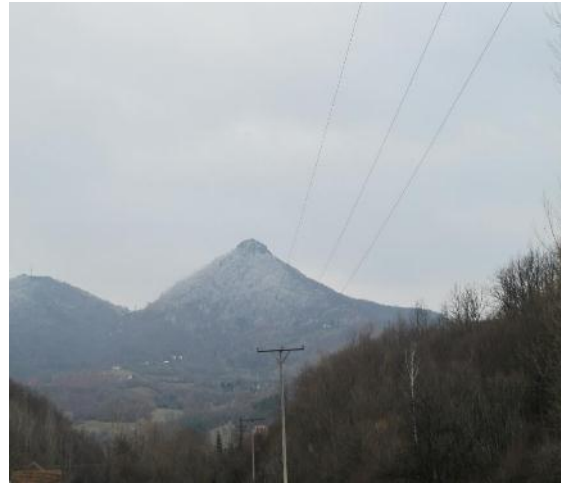
Најјачи извор друге групе термалних извора је слани извор. Назив „СЛАНИ ИЗВОР“ датира још из 1893. год када је први пут ова вода анализирана и том анализом утврђен велики проценат натријума, угљен диоксида, сумпора, гвожђа, па је стога ова вода још од тад важила за јако лековиту воду. Каснијим истраживањима је тачно утврђен хемијски састав ове воде и потврђена чињеница лековитог својства. Ови извори се користе код функционалних гастроинтестиналних обољења, код поремећаја метаболизма и код анемичних стања. Извор је спроведен као Гејзир и ту су направљена два мала базена. Вода са овог извора се може користити за пиће а такође се може и купати у базену.

*Слика 2. Некадашњи извор
Слане воде (Гејзир)*

*Слика 3. Данашњи изглед извора
Слане воде (Гејзир)*

Слика 4. Каптиран извор Киселе воде   *Слика 5. Мркоњски вис (1014 м)*

1.1.3. Клима и карактеристике поднебља

За микроклиматске одлике Туларске бање поред топографске локације и рељефа од великог значаја за развој туризма је и надморска висина. Према надморској висини ова бања је у субалпској климатској зони изнад 500 м надморске висине. Погодност географског положаја огледа се у томе што је бања заштићена од ветрова. Због висине и заклоњености у планинској регији бања има пријатно поднебље погодно за одмор, рекреацију и климатско опоравилиште.

1.1.4. Вегетација

Долина туларске реке је планински – шумско – планински и воћарски предео. У физиономичности географске средине ове долине доминира природна вегетација са храстовом и буковом шумом, прошарана планинским ливадама, а на влажном дну Туларске котлине јављају се ниже и бујније ливаде. Културни пејзаж чине мале оранице под овсом, ражи, пшеницом, кукурузом. Природна средина се истиче у овом крају као привлачан и интересантан туристички мотив.

2. ПОТЕНЦИЈАЛ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ТУЛАРСКОГ КРАЈА

2.1. БАЊСКИ ТУРИЗАМ

Обзиром да постоје налазишта како је у првом делу описано термоминералних извора са лековитим својствима подручје је погодно за лечилиште и бањски туризам. Осим термоминералних извора Туларе има и погодну климу. Обзиром да се налази на већој надморској висини од 500 м, може се сврстати у ред ваздушних бања. Слабости овог подручја су недовољно изграђена инфраструктура без које бањски туризам не би имао примат и опстанак. Осим тога постоји проблем повезаности са КИМ. Обзиром да се Туларе налази на 50ак км од Приштине постоји оправданост отварања бање. Политичка ситуација у овом делу Србије је довела до затварања прелаза са КИМ. У скорије време се очекује отварање магистралног прелаза и прилив већег броја посетилаца. Задатак би свакако био у будућности да се привуку туристи и из других делова Србије.

2.2. СЕОСКИ ТУРИЗАМ

Овај вид туризма данас је јако атрактиван. Велика бука и премореност у великим градским центрима иницира одлазак великог броја људи у руралним срединама. Овај вид туризма може обезбедити индивидуалним туристичким понудама остварење прихода и егзистенције.

Погодност Туларског краја за овај вид туризма лежи у томе што је ово бртско планински крај, где постоје доста брда, ниских планина, ливада, пасшака, висоравни и пропланака. Уз све то ако се повеже постојање термоминералних

извора може се повезати једна свеобухватна туристичка понуда или туристичка регија.

Сам куриозитет овог подручја лежи у томе што су већина кућа и објеката грађене крајем 19 и почетком 20 века када је и започето насељавање овог краја. Већина тих објеката су и дан данас у изворном и традиционалном облику са наменом за становање или неком другом наменом за коју су предвиђени.

Слика 6. Изглед домаћинства

*Слика 7. Изглед помоћног објекта
(плевна)*

Пролазећи овим крајем приметио сам постојање великог броја планинских потока који малим уређењем могу довести до праве оазе мира и места за одмор и уживање. Исто тако да се приметити постојање великог броја воденица које су изграђене у 19 в.

Сеоска домаћинства уређена у етно стилу остала у изворном нетакнутом облику уз посебну напомену љубазних домаћина, уз припрему традиционалних јела може се направити егзотична туристичка дестинација.

Поред здраве хране коју ова домаћинства могу припремити, додају се и предности бројних садржаја за рад, шетња, спорт, рекреација, онда је атрактивност сеоске средине и домаћинстава очигледна. Имајући у виду да је снабдевеност артиклима исхране у комерцијалним радњама слабија и да је мали број продавница у овом крају значајни су производи сеоских домаћинстава за снабдевање туриста. То се

одражава на могућности продаје сопствене производње сеоског домаћинства туристима (млеко, јаја, месо, сир, поврће, воће, љута ракија од старих сорти воћа, чист планински мед, кајмак...) Тиме се обезбеђују додатни приходи сеоских домаћинстава ових планинских крајева.

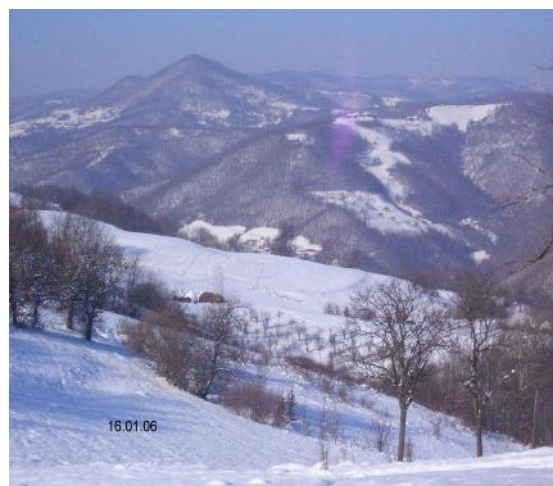
*Слика 8. Пејзаж са погледом на
Туларски вис (942м)*

Слика 9. Стара воденица у Тулару

Слика 10. Поглед са Мркоњског виси

Слика 11. Зимска идила

2.3. РЕКРЕАЦИОНИ ТУРИЗАМ

Бртско планински терен који доминира око самог села Тулара, јако је погодан за развој рекреационог туризма. Дубоке шуме на обронцима планинских врхова са урађеним шумским и атарским путевима погодни су пре свега за бициклизам (MONTING BIKE). Мрежа ових путева је добро уређена и повезана, тако да стаза може бити дуга и до 40-50 км. Осим бициклизма терен је јако погодан за планинарење, па би тако могла да се на овим просторима оснује школа планинарења за ниже узрасте. Ако се кроз густу букову и храстову шуму по ободима брдско планинских врхова, или до самих врхова ураде стазе за шетање и пешачење Туларска бања би имала примат лечилишта срчаних болесника, уз мир и тишину свакако би боравак имао велики значај ове врсте болесника.

Искоришћењем ових термоминералних извора (гејзира) могу се направити већи базени отвореног и затвореног типа, тако би подручје било погодно за висинске припреме спортиста поготово у зимском периоду.

Као додатна активност туриста поготово из већих градских центара у понуду се може уврстити и берба печурки. Обиље густих шума, влажност ваздуха, надморска висина погодују за раст шумских печурака, те се тако у овим шумама могу наћи: Вргањ, лисичара, јајичара, ливадски шампињон...

Слика 12. Вргањ из храстове шуме

Слика 13. Мркоњски вис

Још једна предност бртско-планинског предела огледа се у развоју ловног туризма. Густе шуме овог краја често знају да буду станиште за разну крупну и ситну дивљач. Тако на овим просторима често се примећују већа или мања крда дивљих свиња исто тако постоји велики број грла срнеће дивљачи и дивљег зеца. У овим шумама непосредно испод висова налазе се станишта вукова и лисица, који често знају да направе штету у селу. Изградњом ловачког дома и мало већа посвећеност ловачког удружења у сарадњи са туристичком организацијом општине Медвеђа може се направити уређено ловиште, где би долазили ловци из Србије и Европе.

2.4. ДУХОВНО – КУЛТУРНО БОГАТСТВО (ВЕРСКИ ТУРИЗАМ)

Недалеко од села Тулара налази се први Српско-Руски на овим просторима Пресвете Богородице.

Манастир Богородица Браинска налази се на двадесетак километара од Медвеђе, а пет километара од административне линије са Косовом и Метохијом и у копненој је зони раздвајања са КиМ. Ову древну светињу у селу Мала Браина саградио је Св.Благоверни Српски Цар Урош Нејаки (син цар Душана) 1355год. и у њега населио руске монахе из светогорског манастира Св. Пантелејмона.

Крајем деведесетих година прошлог века код честитог домаћина Марка Ђуричића (сада већ покојног) из села Мала Браина, родила се богоугодна идеја да део свог имања, на коме се налази црквиште, а од мештана одвајкада сматрано за свето место, (где су побожне Српкиње из тих крајева о великим працицима долазиле да упале свеће и помоле се Богу) , поклони Цркви, како би се саградио манастирски конак и обновила црква .

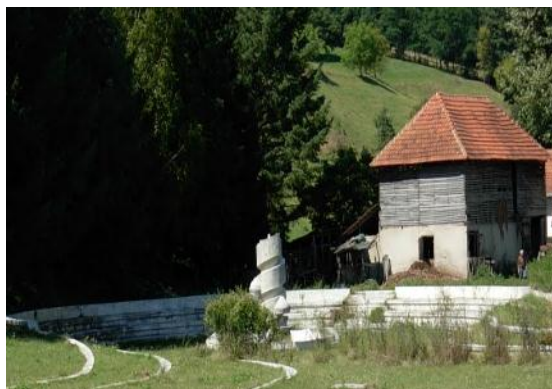
Слика 14. Манастир Пресвете

Слика 15. Црква Св. Троице у Тулару

Богородице Браинске

У центру села Тулара налази се на брдашцу узвишена Црква Св. Троице. Као и све цркве на територији и ова црква потиче из Римског доба. Истраживањима почетком 20 в. на Браинском и Мркоњском вису пронађени су остаци Римских Кастела. Предпоставља се да су та утврђења направљена како би се штитио пут од Пирота до Косова. У центру села налази се спомен парк који је подигнут палим борцима за слободу у другом светском рату. Нажалост споменик је данас у доста лошем стању, те тако треба исти очистити и освежити од наслага а парк средити.

Слика 16. Спомен парк у Тулару

3. SWOT АНАЛИЗА

Предности	Недостаци
<ul style="list-style-type: none"> -географски положај -клима -флора и фауна -природни ресурси минерални извори и гејзери -смештајни капацитети за сеоски туризам 	<ul style="list-style-type: none"> -низак наталитет и демографско пражњење -мањак смештајних капацитета -недовољна искоришћеност потенцијала -недостатак инфраструктуре -недостатак хотела, базена, спортско рекреативних терена -велики проценат сиромашних
Могућности	Претње
<ul style="list-style-type: none"> -природни ресурси -здрава храна -ловни туризам -добри услови за еко-туризам -пуњење боца минералном водом -радионице за уметничке предмете, сувенире од дрвета и других природних материјала 	<ul style="list-style-type: none"> -миграције -јака регионална конкуренција осталих туристичких дестинација пре свега бања -политичка нестабилност на Косову -несавесно понашање појединца у заштити животне средине

Табела 1. SWOT анализа

4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Изнета разматрања свих категорија географских појава, географског положаја, природних ресурса, географске средине и друштвено историјског богатства, јасно показују да су термоминерални извори Туларске бање, који одликују јаком минерализацијом и важнијим визичко хемијским својствима од већег значаја за лечилишне сврхе. Свакако, разнолике физичко-хемијске особине главних извора Туларске бање омогућују шире лечилишне индикације, па је тако могуће и комбиновано лечење више болести. Равно и релативно пространо дно Туларске котлине омогућује уз изворе изградњу бањских и рекреативних објеката.

Туристичка организација општине Медвеђа у наредном периоду се мора позабавити израдом стратегије за развој Туларског краја као нове туристичке дестинације. После најновијих истраживања тла на овим просторима треба поново однети воду са термоминералних извора на анализу и утврдити хемијски састав и физичке особине ових извора. Потребна је изградња базена који би се снабдевали водом са Сланог извора или како се данас популарно зове Гејзир-а. Свакако развој туризма не би био могућ без смештајних капацитета и рехабилитационог центра, те је такође исти потребно изградити.

Како би овај крај постао атрактивна туристичка дестинација а општина Медвеђа могућност заокруживања туристичке понуде и остварење доброг дела прихода из ове области мора се посветити много више пажње у изградњи овог дела територије општине Медвеђа. Потребно је поднети код домаћих и страних донатора неколико инфраструктурних пројеката са којима би кренула изградња новог туристичког комплекса у општини Медвеђа. Изградњом ових објеката и иступање са туристичком понудом ствара се могућност за отварање нових радних места.

**ИСТРАЖИВАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ТУЛАРСКОГ
КРАЈА је рађено на основу уговора о делу између: Туристичке организације
општине Медвеђа и Стевановић Милана из Медвеђе у трајању од једног
месеца од 01.03.2013. – 31.03.2014. год.**

Стевановић Милан
